

Цетиње, 15. септембра

Анархија у Турској, која је довела до покоља хришћана, сасвим оправдано је изазвала раздражење у свима балканским државама. Оне нијесу могле равнодушно да посматрају сва она грозна звјерства што се са њиховим саплеменцима дешавају и међу њима је настало комешање. Али она уста Европа, која је до сада гледала равнодушно на све оно што се одиграва у Турској, енергично је иступила према балканским државама. Оштро их опомиње и строго пријети, да остану на миру и да ничим не помете status quo, јер ће бити неумитна према онима који мир на Балкану наруше. Уз то умирљиво додаје да је она балканско питање узела у своје руке и да ће се она побринути о судбини потлаченог становништва отоманске царевине.

Али вријеме пролази, и од обећане помоћи не би ништа. Напротив хришћане још једнако на све стране истребљују и нема никаквог изгледа да ће то тешко и несносно стање у Турској скоро престати. О реду и поретку и да не говоримо. Чак шта више изгледа као да је истребљење хришћинског становништва у Турској fait accompli, бар у колико то зависи од исте Европе.

Све и кад би хтјели, ми не можемо према свему томе да будемо равнодушни. Као људе, нас би болела неправда која се хришћанима у Турској чини; као сусједи, лирала би нас силна звјерства над невним људима; а као суплеменике тих што једнако изводе на кланицу, раздробљују нас патње и страдање наше браће. Зато је савијем природно што се противу свега тога бунимо, што се узнемирујемо и што не можемо да останемо мирни. Нас боли све што се са невним људима у Турској, браћом нашом, догађа, а до срца нас вријеђа држање Европе, која ништа не предузима у корист потиштених, а другима не да да им помоћу. Њено држање све је прије само не хумано и одаје све прије само не просвијећеност. Европа се својим држањем и својим поступцима љуто гријеши о балканске државе, о право и правичу. Она је према Балканцима скроз и скроз неправична, ако не и нешто више, горе.

У Турској се ређа буна за буну, покољ за покољом, окршај за окршајем. Европа то мирно гледа. Кад је невино проливена крв такла балканске државе, узнемирила их и раздражила сасвијем оправдано, Европа иступа из резерве и над балканским државама врши пресију. Опомиње их, корн и пријети. За љубав мира нема никаквих обзира и без скрупула иступа. Али док је тако без обзира према потиштеним и увријеђеним

балканским државама, дотле према Турској рукавице навлачи. Ту је и тактична, и пажљива и деликатна. Ми, који страдамо, бунције смо и авантуристе, можда чак и деструктивни елемент, а они који чине зулуме, насиља, буне и изгреде и који нас изазивају својим дивљаштвом, леже јој на срцу; устаје противу оних које би у интересу правде и правиче требала да помаже, а помаже и повлађује онима, које би требала да гони!

Да још прије нијесмо знали о чему се ради, сада би нам потпуно јасно било шта се све крије иза то много разглашене „хуманитарности“, у звијезде кованог мира и неприкосновеног status quo-a. Није њој толико до Турске ради добра њена, колико јој је до Турске ради саме ње, Европе. Одржање status quo-a је празан изговор. По српједи је бојазан од источног питања. Зна она добро да би покретање тога питања било бацање јабуке заваде међу њих саме, велике и силне, и да би их то довело до међусобне кланице. Није њој до тога што би смо се ми ту борили и страдали, него преза да пожар на Балкану не захвати и њу саму. Велики и силни, који се крију иза тога великог баука, који ми Европанима крстимо, нијесу своје рачуне пречистили. Зато ми се и не журн с рјешавањем балканског питања, зато и не даду да се оно покреће, јер претходно хоће да се оне саме у миру споразумију и погодбе сврше. Овако, прије тога, то обрачунавање би их закрвило и до истребљења довело. То нам наговјештавају и они ужурбани састанци и договарања, која се врше у пошљедње вријеме на све стране.

Зато, и само зато Европа је без обзира према балканским државама, строга, неумољива и одлучна. Зато она балканским народима своју вољу намеће, мирно држање диктује и неће да зна и разумије тешке прилике у којима се балканске државе налазе, а према Турској је умиљата и њежна. Зато балканским народима не да да се брину за судбину својих сународника и да осигуравају своју будућност, те је према њима строга и неумољива а према Турској пуна такта и деликатности.

То и такво држање Европе може се назвати како се хоће — може бити оно и нехумано, и неправедно и најгрубље насиље и искористићавање мањих и слабијих — може нас испуњавати и праведним болом и гњијевом, може све бити, само се оно не треба нити смије губити из вида при нашем самоодређивању, при нашој одлуци, гдје ћемо и шта ћемо. С том чињеницом, и ако немислом, морамо рачунати. Ондје, гдје су њени интереси по српједи, Европа не зна за шалу. То смо већ до сад безбројно пута искусили, па и сада

искусујемо. Оданде, одакле би требало да до нас допиру ријечи утјехе, соколења и бодрења, ако не и стварне помоћи и потпоре, излива се на нас строга опомена, груба порука, пријетња и притисак, да трнимо, да мирујемо и да се не крећемо, па према томе морамо да очекујемо, у случају ма какве оружане акције, све што је најгоре по нас.

Европа још није начело са балканским питањем. Она још нила и лута. Највише би вољела да остане status quo. То јој је рачун, док се међусобно око подјеле Балкана не споразумије. Али задржавање status quo-a је и ризично. Овакве прилике у Турској стално ће изазивати немире, устанке, покоље. То ће јој бити вјечита главобоља. Да се те вјечите трзавице отклоне, потребне су реформе. Европа потребу њихову одавно увиђа, али због њих се колеба једино зато што не зна какав обим да им да, а друго зато што би се морала и сама за њих заложити, морала би у корист реформа посредовати. А то посредовање је оно од чега она највише преза, јер страхује да се престиж јединих не ојача на штету других.

Сви састанци, који су се ових дана одржавали између министара руских, француских, енглеских, њемачких и аустријских, своде се око привременог рјешења тога питања. Не предузимају им се крајња средства, али би радо на тоу какавог год излаза, да се балканско питање бар привремено скине с дневног реда док не сазри за коначно рјешење, т. ј. док им се не пружи прилика да га по својој жељи мирно ријеше. Тај излаз још се није пронашао а тешко да ће се и пронаћи. Европи је главно да само конфликт избјегне. Мисли да су балканске државе најопасније, па зато и чини пресије на њих. Али то неће ништа помоћи да се узроци отклоне. Конфликт се данас и сјутра може помоћу те пресије избјећи, али се ипак узроци, који изазивају конфликт, неће отклонити. Зато ће Европа, хтјела не хтјела, морати и те узроке да отклања. Мораће се, и преко воље, приступити корјениним реформама као једином лијеку а уз судјеловање баш те Европе, која баш опрезно то избјегава.

Европа се налази на раскрсници. Неријешена је и не зна на коју ће страну. Зато је и настало ово тешко затишје, иза кога се крију састанци, преговори, споразуми и договарања. Има да се ријешн коме ће се привољети царству: да пусти догађаје да и даље теку и да се слободно развијају, па ма шта допјели, или да их својом интервенцијом снажним ударом пресече.

Неодлучност њена још траје, велики и силни још једнако једне друге испитују, али то још дуго неће

моћи да траје. Кидати се мора и одлучивати ма на коју страну.

Предзнаци буре су на помолу. То и ово зукло, тешко и несносно затишје наговјештава.

Питање је само хоће ли Европа сад развити једра, навести се на бурно море, и издичивати, па куд издере, или ће свој брод управити у пристаниште, да у екстремну и затишју сачека боље вријеме да креће своје глду и, што је најважније, хоће ли и може ли успјети да необуздану бујину навлада или ће је она у свој врлог пошнјети.

То нам догађаји имају да покажу.

Поглед по свијету

Реформе у артиљерији

„Tagespost“ јавља, да ће се ове јесени почети велике реформе и реорганизација аустријске артиљерије, које ће трајати неколико година. У тешкој артиљерији, која се сада састоји из 14 тешких хаубиционих дивизија, поједноставље се мировнојски број, јер ће од октобра о. т. батерије имати по четири топа, мјесто досадашња два. Касније, вјероватно пометн од јесени 1913. г. имаће дивизије по три, мјесто досадашње двије дивизије. Брзска артиљерија састојаће се у будуће од 15 пукова, сваки са четири топовске и двије хаубицке батерије; онда од једне самосталне топовске дивизије, свака по двије батерије, које ће бити дислоциране у Далмацији.

Трпјашна артиљерија биће повећана за један батаљон.

Велике ће се реформе извести у домобранству једном и другом. Код аустријског и угарског домобранства биће осам топовских пукова, осим тога ће угарско домобранство добити двије копичке артиљеријске дивизије.

Тројни споразум и савез

„Тепрес“ има с погледом на оштру политичку ситуацију и на трзавице власти врло занимљив чланак. На коњу се тога чланак каже: „Данас видимо јасно, како се ствара једна огромна група сила, у коју улазе Француска, Русија, Јапана, Јапан, Бугарска, Србија и Грчка. Све те државе биле солидарне у свим главним политичким питањима, у којима су животи интереси једне од њих ангажовани.“

Против те групе, али, да се изразимо можда тачније, против те групе видимо тројни савез с Русијом, која му се несумњиво сријудује.

У пошљедње вријеме политички се мисли о оштрој користи, која би се имала, кад би се уближиле различите између тројног савеза и тројног споразума.“

Четврта руска дума

Четврта руска дума, која се још није ни састала, спрема руској штампаним гласу, закон о штатима. До сада у Русији није био парични закон о штатима него се назор над штатима водило по временским наређањима административних одређања. Сад хоће да из свога тога створи један генерални закон. Гласови о реформи овог биће су и за трајања. Не думе врло пест, али када се није шик уздига да ту реформу предлози, јер није имао довољно заједника у III думи. А напри новог закона био је нећ готов. Главни државни цензор Веллард, саставио је још 1907. год. овакав вапир. Главни принцип, који се држао комисија са Веллардом на челу био је тај, да се подложн штата „поболшати“ тако, да се ограничи слобода њиме. Ради тога је комисија израдила закон о солидарној одговорности свих особа, које стоје за било у каквом односу са штатом. За чланке у њимима биће су одговорни не само службени одговорни уредник, власници издавачких и издавачких штампарија. Тим су хтели увести неку врсту унутарње управе. Идеја за овај закон устаје да биће из административне праксе, гдје се неће употребљавати.

Такав је био пројект штата о штатима за вријеме Стољпина, али тако му се противила велика у самом министарском царству и није се само изијети пред III думу, већ и још је ствар одложена. Сад, пред саму четврту думу, у коју влада поклажу велике наде, појављује се гласови о тој реформи, која ће бити готово у истој форми предложена законодавном прелазу.

Чим се руски министар својих послова Сазанов врати из Москве у Петроград, он ће о тој реформи издати свој програм рада свом министарству. На другу страну овог програма, који ће бити реформа унутарње управе, министарство својих послова и реформа поштомата, милиција и консулата.

Пројект о првој реформи био је подвезан још III думи, по осам је изијети, зато ће Сазанов водити да IV дума одлучи о тој реформи своје ради, преје него о другој.

Обје основне ствари, које се још није ни састали, су реформа штата и реформа поштомата. Реформе штата, које се још није ни састали, су реформа штата и реформа поштомата. Реформе штата, које се још није ни састали, су реформа штата и реформа поштомата. Реформе штата, које се још није ни састали, су реформа штата и реформа поштомата.

...otima naša grobља da pravi crkve, ništa vidimo strana proizvedba u muslimanskoj zemlji, zašto pretežiraju kod nas da istaknu muslimane, Hrvate, zašto se vraćaju na Mačkar, koji se protivio trijumfu, zašto ga pone nevinu djevu, da bude crne kose, kao i kancionari, zašto da u potpunu punomoh hrvatskim vođama da ih kao muslimane u politički zastupaju, zašto su se otimali u „Gareti“, zašto im uđu vođe na svekatomički kongres u Beču, zašto donuštaju da se pred namom svira hrvatska himna i radi toga napadaju na „Novi Muevat“, koji ih pošteno pita, da na ovo sve odgovore.

Устанак Малисора

— Извјештаји наших нарочитих дописника —
Пораз за поразом

Плавница, 10. септембра.

Сваки тајан или лако примирје до данас дошло је такви окршај који се до данас не памти. Ето, било је неко мало примирје на 4—5 дана прије Варјама, а на сами Барам у саму расвету то примирје дошло је такви јасни пораз овлашћеном пограничном аскеру, те могу сигурно казати: Не знам како је коме озвануо Барам, тек опсејднути аскер првега дочекивао није, од када је Мухамед по земљи хоћуо.

Иако овога пораза опет је настало неко мало примирје, које је било претеча пораза „бирнич табора“, који је до поге уништен, а цијела му ратна опрема уништена, чиме су круписане све досадање усташке победе. И опет из овога огромног пораза настаје тајан за неких пет дана т. ј. до утрос у 9 сати прије подне. Већ наред три дана усташки осветници са својим вођом посетили су били сва пристаништа испод Хума, на којима се морала извести помоћ, која долази из Скадра опсејднутом аскеру и ту су за читаво три дана и три ноћи у блату до нас очекивали ма како било само да се освете. Што се каже „Благо томе коме Бог помаже“.

Тачно у 7 сати из јутра видјели су се са обале из више Грабовнице, где је била најважна посада, девет лађа са једним канком, који је ишао позати лађа на одстојану од неких 200 метара. Посада усташа одмах се слегла дуж обале Грабовнице и ту у највећем тајну причекала је док су све девет лађа дошле између њих. Чим су наступиле и усидриле се уз привање дахиретом и беманетима, вођа усташа осветника командовао је плотунску наљубу из неколико пута, а на тим настало је управо мушкетарске аскера, који су били у лађама и то у пркос њиховој једновременој паљби. Усташки осветници таквом су жељештином напали лађе, да су скоро сви загазили у воду до грла, држећи се једном руком за брво од лађе а другом кресали револверима све док су најгубави да више „дана“ оног који никад није хтјо да зна за „дана“.

Послије криваве и очајне борбе, која је вођена од осам и по сати до скоро десет, приморана је поводошља помоћ да по свим лађама истакне биле заставе и предаде се осветницима, али пошто су убијени преко стотине, а само се 35 предали.

Од девет лађа, које су биле пуног разног разног материјала, остала није ни

једна: све су потопили и изгорели осветници по завјештани њиховог вође. Што је било од важности, то се одузело а остало је све отишло у дно Грабовнице са безбројним мртвим љешинама аскерским — потопило се и велики број коња, који је био у лађама смјештен.

Десети канк, који је ишао за лађама, а у коме је било четири официра, који су управљали са ових девет лађа, па, пошто су видјели ову грозну пропаст, „дуначки“ је умакао: побјегли су у Скадар навраг.

Приликом овога боја даје се примјетити да утврђења Хум, Врањ, Дечин и Шинчаник нису у свестраној невољи — они су остали без ичега, они немају ни хране, ни других средстава, а за муницију позитивно кажем да је немају, јер за вријеме данашњег боја само је изгубљено са Хума 5, а са Врања 4 топовска метка тим више што је наред пет дана пребачена муниција из врањског утврђења за Шинчаник; док међутим Шинчаник мора бити везан за сва околна утврђења и баш у оваквим случајевима качаци не смију да оклиевају. Хумско пристаниште а особито Грабовницу не смију никако напуштати, а остала утврђења треба само да узнемирују и надале у року од 10 дана сва утврђења би подигла бјеле заставе.

Данас су овдје усташки осветници довели заробљенике и послали су их наше власти за Бар.

Један од многих примјера

— Зангије и башибозуци као зулумџари —

Како је Србима у Новопазарском Сандраку најбоље илуструје овај догађај, који је снажно једну стару Српкињу, њених пет синова и двојицу честитих ага:

Пет зликоваца, два у зантиском, а три у башибозучком одјелу, напали су у селу новопазарском Локоцијевиу Михаила Јовановића без икаквог узрока и онда предложили су му глобе 10 лира или пет мушких глава из његове куће. Новац су тражили одмах и нијесу хтели чекати ни један дан.

Кад се нашао на оваквој невољи отишао је Михаило дома и мајци Јовани пожаљи се.

Из превелике љубави према својој деци, Јована изађе пред зликовце и преклињала их је и молила да јој поклоне ту глобу овога реда, јер су јој синови оскудни и немају од куд да плате. Али срца кривичка нијесу могли раскривити ни поток суза материних! Сурово и непоколебиво су викали: „до вечери наре или плаће!“ Кад ништа није помогло, врати се Јована својој деци и бесишћана под појас у глас наричући. Синови су се обртили, освратили по празној кући. Паре немају; од кула ће и да их имају, кад сила зулумџарска ништа српског сиротињи није оставила. Кад се паром нијесу могли искупити, покушаше бјегством. Свих пет брата опрезно су изашли и неопажено су побјегли од куће. Миле пак отиде да се пожали на овај зулум својим агама: Мујаги и Реџепаги, који су се случајно десили те ноћи на свом читавку у другој кући. Кад им по реду каза каква их је невоља сколила, би им тешко, па ће онако по старински као добре аге викнути: „Валај, бива, наше чипчије до сад нико није уцењивао,

Засједање је пријекот суда у сали уџумага, на базару више цркве Св. Спаса. На трибини, за зеленим столом, сједе судије пријевога суда, а са стране секретари и тумач. На другој страни, страци консули и њихови терцијани. На отуђеничким клупама, у првом реду, три младина: наш познаник Драгољуб, до њега Милац, а послије Милорад. Ова двојица су исто тако били на стражи, па су послије погубије код села П. задугали и брао пади у шаке власти. У другом реду сједе отуђени учитељи, свештеници и сељаци села П. Отуђени су као хајдучки јатаци. Код судијског стола налазе се брзометке „сorris delicti“, да су отуђени били „хајдучи“ — „волате“ и да су пошлн у злој намјери у „културну“ Отоманску империју.

Пошто је испитана маса свједока, правих и лажних, предеједник пријевога суда пита „комите“ шта имају навести у своју одбрану. Устаде Драгољуб и јаким слободним гласом поче говорити:

„Господе судије, ја као син ове земље, нијесам могао више слушати јак и шеку једнога народа српског, који стоје под ударцима зле судбине, који пати и трпи многе и многе кривоције и зулумџаре, а није у стању да се брани, јер нема чиме, нити му се допушта то, баш од онога, коме је дужност да га брани. За то смо ми сви пошлн горе народу у помоћ, да га бранимо, да му се чувамо све оно што му је највредније, а што

а бахусус бидећи ми овдје, не дамо“. То рекоше, па поскочише, пограбише нишке, ухватише бусе и отпоче гађање. А јадна браћа су се крила иза својих бегова. Но, ваљда за наша тешка сагрјешања, Бог не помаже праведницима по кривима. Зликовци осуше ватру из пушка и са четири метка ранише Мујагу у врси, а Реџепагу у кољено једним метком. Поред њих ранише и једног од браће, Мирка, у ребра. Јакнуше рањеници, а Јована, мајка разгањате браће уздрхта... Потрча кукавна мајка са жбаном у руци да завоји рањену децу своју, али је араулије дочекаше. Ни са земљом се жива није саставила...

О овом жалосном догађају тек сјутра дан је изваљено суду. Изашли су на ћевш, прегледали, па су и испитали како је било, па одоше одакле су и дошли. Ни до данас ништа предузето није да се убице пронађу и ухвате! Ти исти зликовци србоз шетају и шаљу рабаше другим сељацима. Понова су Михаило ушћенили са 25 лира или пет мушких глава. Грешна браћа, остављена без заштите, вије се као прв под кором и лију сузе над својим тешко рањеним братом, који ће тешко рану пребољети.

И сад да се живи!

Мисли

У освајању женског срца, човјек обично остави своје.

Ко не зна да опрашта, лишава се сам друштва и пријатеља.

Своје погрешке само онда признајемо кад се не можемо од њих да опростимо.

Што мање зависти, то је човјек све већи.

На час једног човјека може се наспрнути, али је упрљати може само он сам.

Ко није задовољан собом, не може ни са околином.

Валси

Српство

Народна скупштина отоманских Срба. „Варлар“ доноси вјест, да је на конференцијама, одржаним у Скопљу 31. августа 1., 2. и 3. септембра ове год., на којима су присуствовали: шеф народне канцеларије, предсједник и чланови епархијске управе у Скопљу, предсједник епархијске управе у Приштини и предсједник вилајетског одбора у Битољу, дошле одлуке да се на основу рјешења конференције државе у Скопљу мјесеца фебруара ове године сазове народна скупштина отоманских Срба, на којој се има дошле рјешења о државу отоманских Срба на идућим изборима народних посланика за парламенат и истинитану кандидата за народне посланике, а уз то да посвршава и друга текућа црквено-школска питања. О дану избора, начину бирања, као и о дану састанка скупштине, биће од стране епархијске управе и вилајетског одбора извјештене, нарочитим циркуларом, изборне општине. Скупштина ће се држати у Скопљу.

се на најнеузвијенији начин газн. Ми смо подвезали, али је највредније и најидеалније жртвовати све, па и живот свој, за олтар своје домовине и свога народа! Будите увјерени, да ако овако и даље траје ово доклето стање, народ српски има доста синова који ће исто тако жртвовати свој живот за снах отаџбине своје!

Док је то говорио Драгољуб, падао је све више у ватру. Народ је узимао, гледајући њега како слободно и ватрено говори, поносио се тиме, што има таквих хороја, који се ничега не боје, па ни саме смрти.

Пошто је свршено испитивање свједока, говор драгачинио тужиоци и бранилаца отуђених, судије се повукоше у сједишћу одају, да се посавјетују и да донесу пресуду. Наста домовање међу публиком.

Сваки је са страхом очекивао судије да чује судбину дивних јунака. Коментарисање је било разно. Многи су мислили, да ће казни бити мања, али је било старијих људи, који су знали добро те „културне“ судове, па су стрпљивији од узвене назне. Завлада гробна тишина, кад се појавише судије у засједање.

Предсједник је говорио како су судије разматрали све околности и изјаве свједока и рјешавају:

1) четинци су осуђени на смрт,
2) учитељ и свештеник из шест година робије,

Реформе у Старој Србији. Узме и прваки из Таковице, Пећи, Гивана и Призрена упутили су у име муслимана побројених предавања Василије Ђорђевића, слушаоца философије, у коме је јавно и лијено изнесена морална криза, која је завладала међу врањском омладином, основана је „Морална лига“ у Врању са задатком: да челичи вољу и ствара карактере, да подиже моралну свијест код омладине, као и да се бори: против неморала и разврата, против картања, против порнографске књижевности и саблажњивих слика, против алкохола и против неуљудног понашања.

Краља у Матици Српској. У четвртак, 6. овог мјесеца имала је пред новосадским судбеним столом, да започне расправа у ствари провјерена у „Матици Српској“, од којег је провјерена прошла већ година дана, а да ствар још до данас није пред судом ријешена. Коначно је расправа била уречена и за њезиног руковођа одређен Еуген Јуркас, предсједник судбеног стола. Међутим до расправе и опет није дошло, већ је она на предлог државног тужитеља одложена за преко мјесец дана, наиме за 14. октобар.

Словенство

Рат и банке у Бугарској. Чим су се провијели први гласови о рату на Балкану, софиске банке су одмах затвориле своје касе и тако су изазвале још веће узбуђење међу свијетом. То су учиниле и стране и домаће банке, које у самој ствари немају шта да изгубе. Зато се сада раздражене све публике окренуле против њих. Један софиски лист, говорећи о страним банкама, пише: „То је издајство према земљи, која им је указала гостопримство и која им даје тако широку заштиту“. Као најбољи одговор банкама, софиски листови предлажу влади, да огласи мораторијум још сада кад није сасвим извесно хоће ли се у рат. На тај начин банке би биле најбоље кажњене за своје циничко држање, а многи трговци били би спасени немашиног краха.

Лоповлук хрватских осигуравајућих друштава. „Нови Мусават“ доноси: „У Хрватској су на дневном реду судске расправе против више друштава, која су оплаћивала необавјештени свијет, већином сиротињу, мамећи им новац уз замашна обећања, да га послије пождеру и пошљу чланови тих модерних разбојника. Неки дан је нука осуда против друштва „Јадрана“, чиме су управе чланови осуђени на више година робије а сад је у току расправа против „Балкана“, који је ради истог лоповлука отуђен. Ова су друштва и код нас варала, те је многи сиромашак платио шпанке тим новим бандитима. Много су ош друштва ушлетела у тај прљави посао“.

3) други свештеник и три сељаци на три године робије, и

4) сви се остали отуђеници пуштају изнад судбена, и одлашени су за невоље.

Као грот на вода леба црне парчене пресуда и заповије народну масу. Сви су били напенавени том најотријом изјавом, али су хороји свештеника се естетички пресуду. Довољно у Призреду замјени смртну казну робијом на 101 годину.

Одежали су више од године дана и у културној империји провјерени су устав „Слобода“, једнакост и братство срца се на све стране!...

У саву тога канцеларијом и епархијом догађаја одвијене су све замјене, те и ова јунаки народни пуштени су на слободу, коју тако жарко љубе!...

Биљезник

— Шеф београдског Кореспонденца Барон Карло Де Фабрици, умро је у Беогу.

— Министарски савет у Цариграду рјешао је да се изврши замјена заробљеника у Италији, али само италијанских.

— Баварски кнез Франц Јозеф умро је код Београдског Новог Мјеста.

— У Цариграду је допутовао Немања Кривош да као изасланик Мајстора преговора с портом.

— У близини Сремске Рајева су три Србина убијена.

— У Мадриду је умрла интанкива Мариа Тереза, сестра краља шпанског, послије породице.

— У Скадру је проглашено ослободило стање.

— Порта ће у Скадру пошати комисију да проучи дахтјеве Малисора.

Из народа

† Капетан Томо Радичевић

Јављају нам из Подгорице, да се 1. окт. м. у вјечност пресекао бивши поткомандир **Томо Радичевић** у 54. години свога живота, оставивши послије себе пет синова у доста скромном стању.

Он је био старјединца постављен за официра, поткомандира и, према потреби, варошког и шефа жандармерије, добрих и прб кадетских.

Његово Величанство Краљ Господар ми оставио је указао своје особито благодетељство према Томовој оцу и њему, давши му обилате материјалне помоћи, док су се у стању материјално прилагодили.

Сва ова војничка службобавња капетан Томо вршио је у строго војничком духу, вјерно и поштено за 22. године дана, на којима своје драге доживио, те је и награђен био од Његовог Величанства Краља Господара крстом IV. степена Књаза Данила и са три сребрне медаље.

Када је у вршењу своје дужности животом понемогло, стављен је у стање покоја, са припадајућом му пензијом, у којој је и умро у Подгорици.

Многобројни свиет указао је капетану Тому своје искрено саучешће из Зете, Љешкопоља, Куча, Пинера, Брђана и вароши Подгорице, те су га свечано 2. септембра, у петерлу, материјем предали у гробље Светог Ђорђије у Подгорици.

Бог ти покој дао, даки ти црна земља, капетане Томо, а ожалостићемо породични наше саучешће.

— Ш. —

Кратке вијести

Лијет Хамбург-Копенхаген-Хамбург. У четвртак је Целелинова крилатица „Ханса“ извела врло занимљив лијет из Хамбурга у Копенхаген и наогра. Нешто преко 210 километара морао је прелетити над отвореним морем. Док брзи парабод треба да овај исти пут пуних осам сати, крилатица га је превалила за три и три четврта сата. Цијели превалени пут износило је 8000 километара.

Споменик царици Јелисавети. Јављају из Трста, да је у сриједу прије подне у присуности радничког одбора и многих лица положен пред јужном станицом камен темељац за споменик царици Јелисавети. Како радње журно напредују, има наде, да ће се споменик моћи открити у првој половини мјесеца октобра ове године.

Ужасна катастрофа у Кини. Један лонски лист доноси депешу апостолског викара у Секјангу у Кини, по којој је ових дана бјеснио у оном подручју ужасан тајфун. Читави су градови и села уништени. Погинуло је преко 50.000 особа. Дотични приједео изгледа као права пустош.

Руско-турски спор. Поодавна се већ води дипломатски спор између Русије и Турске због персиске области Урмије, коју је Турска силом своје моћи посјела. Русија је све до сада саветовала Турској, да тражицу с Персијом уреди. Чак је одређена била и узайамна комисија турских и персиских делегата, који би имали да тај спор ријеше. Али сви покушаји да се погранична комисија сложи, остали су безуспјешни. Турски делегати остали су тврдоглави при своме гледишту а Турска је и војску почела гомилати. Русија, којој није у интересу посјелање те области од стране Турске, почела је да на турска изазивања одговара концентрацијом своје војске на турској граници. Због ове мере турски политички кругови јако су узнемирени. Али и поред свега тога Турска намерава, како пошљеници телеграма гласе, да појача своју војску у овој области. Такав корак турске владе само ће још појачати затегнуте односе руско-турске. Они могу чак ићи више, да доведу и до оружаног конфликта. Како ће се ствари даље развити, показаше нам најскорији дан.

Три о акцији великих сила. Грчки листови коментаришу чланке „Гана“ и „Мира“ поводом једног евенуалног корача великих сила у Биограду, Цетињу и Атини. Листови истичу, да акција Европе на Балкану и да никад доносила добро балканским државама нити виховим сународницима у Турској. Европа, у мјесто да чини корак у Паризу, где се не само за вршело Абдул Хамид, но и за владавине Младотурка владало тако, да је жикот и имовна безбједност Хришћана сведена на нуду, — она се обраћа балканским државницима, да их сиртечи, да учине за своје сународнике оно, што Европа није могла желети да им учини. Атиски листови веде, да савјети, који се упућују Грцима, да не наруши мир, не могу се применити озбиљно, све док траје овако несвојствени положај хришћанских народности.

Дневник

Брат саксонског краља. Јучер је Лојдовим паробродом стигао био под Бар, на проласку за Крф, са својом породицом, брат краља саксонског, који путује под именом грофа од Валденштајна. Излазио је је и на Пристан ради шетње.

Отпутовао. Г. Јован С. Пламенац, министар унутрашњих дјела, службеним послом отпутовао је у унутрашњост.

Остаје на Цетињу. Као што се и могло предвидјети, вијест биоградских листова, да ће новим дипломатским распоредом бити обухваћено и посланство Краљевине Србије на Цетињу, и да ће г. др. Михаило Гавриловић бити премјештен, не одговара стварности. Као радосну вијест можемо забиљежити да г. др. Мих. Гавриловић посланик Краљевине Србије, и на даље остаје на Цетињу.

Протјеран из Сарајева. Приликом прославе „Просвјете“ са осталим изасланицима и гостима из Биограда у Сарајево је био дошао и Живојин Дачић, управник државне штампарије у Биограду, као изасланик Културне Лиге, али је одмах био протјеран од стране полиције, јер му је по наредби босанске владе забрањен боравак у Босну и Херцеговину!

Убиство Илије Поповића. О томе како је извршено убиство над беранским кајмеканом Илијом Поповићем још није изнесено у јавности тачно како се то збило. Зато смо се побринули за аутентичан извјештај. Један очевидца прича ово:

„Пазарни је дан у Сјеници четвртак. Био сам на пазару, на не свршив посао, преноћим у Сјеници и сјутра дан у петак око три сата испред ноћи, нашао сам се пред ућуметом сјеничким. Видно сам кад из ућумета изађе пок. кајмекан са Васом Карамарковићем, трговцем из Сјенице, а за њим иђаше чауш кајмеканов, Муслија. Пред ућуметом бијаше гомила Турака. Неште-раца, који се бјеху договорили да разбију војни магазин код ућумета и из њега разграбе оружје. Кад пок. кајмекан изађе из ућумета и крену к оној гомили, иза њега и-зађе из ућумета. Тиш-ага Љумић, из Сјенице, и завика оној гомили Турака, показујући руком на кајмекана: „Виђите, Турци, беранског кајмекана Влаха, ево ово је“. Кајмекан у томе рече: „Нијесам ја берански кајмекан, по доктор.“ Тада неки Ајредин Челић, велики зликовца, из села Угла, дохвати дрво — цјепаницу — са кола натоварених дрвима за продају, и кајмекана удари по глави с лица. Њему мрче свијест, мало се занесе, за тим отвори очи и погледа на прозоре ућуметске, са којих гледаху чиновници што се доље ради, и проговори неколико ријечи турски, које ја не разумијам, но у томе нагрну маса Турака са дрвљем и камењем у рукама, опколише кајмекана и почеше га немилостиво ударати док га умртвише. Све се то свршило за по сата и у томе су времену сувкли с њега све одјело, осим гаћа и кошуље, и оставили га онако унакаженог на улици. Видно сам, да су многи Турци у мртво тијело забалили ножеве и грозно га мрцварили. Послије тога вуклису га за ноге сокафа и бацили пред кућом попа Јосифа Балшића, вичући сви из гласа: „Попе, бре, изађи да узмеш овога Влаха.“ Поп се бијаше од страха затворио у кућу, из које се чујаше плач и кукање чељади, и послије неког времена, зазвао је попа неки Алин Мишовић из села Долића, говорећи му: „Изађи по-

пе, неће ти ништа бити, беса ти је“. Поп је на његову бесу изашао. Алин му је рекао: „Узми овога Влаха, да га укопаш, да га не једу ноћас напчад на улици“. Поп са чељадима својим измрцварено кајмеканово тијело увуче у своју кућу и сјутра дан је исто укопано у гробље. Васа Карамарковића, који је с пок. кајмеканом заједно изашао из ућумета, спасао је од оне гомиле Турака неки Јусуф-ага Спаховић, из Сјенице; уграбио га из гомиле и дурао у свој дућан, а капут му Турци у оном отимању однијеше. Чауш Муслија утече одмах у ућумет, чим Турци нападоше кајмекана“. Шта ће на то сад рећи сарајевски „Земан“?

Другарско вече. Андрији Јовановићу, учитељу и управитељу основних школа навршило се 14. окт. мјесеца двадесет година учитељске службе. У четвртак, у очи поменутог дана, његове колеге цетињски учитељи и учитељице у знак поштовања и пажње и из пијетета према својем колеги, дали су му вечеру у „Гранд Хотелу“ и спремили скромно славље, коме је присуствовало и неколико отмијених гостију, који су г. Јовановићу срдечно честитали двадестогодишњицу ревностног учитељске службе и најраскавније се изразили о његову раду. Том приликом поздравно га је испред својих колега веома лијепо и пригодним говором г. Митар Јовановић, цетињски учитељ, у коме је укратко али јасно изнио заслуге г. Јовановића на просвјетном и културном пољу и особине његове као старјешине, које му заиста могу служити на част, а другима за примјер. Г. Јовановић се веома топло захвалио својим колегама на указаној му пажњи нагласивши, да ће и остали дјо живото употребити онамо, где он буде најпотребнији. Г. Јовановић је још здрав и пун снаге, те му срдечно желимо да још дуго успије на томе врло тешком, али плодотворном послу, васпитавању наше омладине и просвјетљавању и култивирању народном.

Устанак Малисора. При закључку листа добили смо од нашег сталног дописника из Подгорице ова четири телеграма о устанку Малисора:

Један усташ из Трабонина, успио је одузети два телеграфска апарата који су се налазили на Буковику, једној од главних турских позиција. Буковик са Тузима био је везан телеграфском жицом, али су усташи везу прекинули.

У прошли четвртак било је препуцавања од стране низама са Хума, Врања и Планинице. Ова пуцавања, која обично ноћу бива, није ништа друго него бојазан, да их не би усташки изненада напали.

Прошле ноћи било је препуцавања око Врањске Горе.

Уништавањем оних девет лађа и поразом низамским код Грабовнице успјели су усташки поквартити пристан, гдје су се имали низами са тајниом искрцати, тако, да је постао данас неприступачан. Сада из Скадра покушавају наћи друго мјесто за искрцавање и то на Сомобор више Хума, гдје им је намјера извести један табор низама и оставити га, да се ушанчи на положају Малту, одакле ће давати могућности да се Тузима што прије пружи јака помоћ, која би имала из Скадра доћи. Какву имају намјеру усташки према овој намјери низамској, врло је лако погодити, јер су они у више прилика показали, да су у томе далеко писменији од низама.

Србија о миру. „Самоуправа“ орган владе у Србији, доноси овај комунике: „Ми смо већ више пута,

и довољно јасно, наглашавали, да су без основа версије о каквим оружаном сукобима, о блискоме рату, и т. д. При свем том, кроз штампу, и лично, проносе се гласови, који изазивају узнемиреност, која је од озбиљне штете за редовне послове. Према потпуно поузданим обавјештењима са мјеродавнога мјеста, изгледа да ратне опасности и заплета, нема. Шта више, опште политичке прилике у Европи, и жеље свих великих сила све се видљивије оцртавају у правцу мира. Према томе, сви гласови о могућности блискога рата, према дјелимичним приликама и изгледима, лишени су стварне основе.“

Вјерени. Г. Крсто Јаблан предсједник обласног суда у Бару, вјернио се са г-ђицом Јеленом, ћерком г. Марка Ђ. Поповића, пензионера из Улциња. Честитамо!

Нађен сат. У близини влашке цркве нађен је један мали жут сат. Онај што га је нашао, предао га је уредништву нашег листа, гдје га сопственик може добити, ако докаже да је његов.

Вријеме. Таман мало киша пресетане и помисли се да ће лепше вријеме настати, а киша се одмах као из кабла излије и непрекидно пада и дању и ноћу. Да је и позна јесен, па би је већ и сувише било, а не сада. Она је вођу, грођу и усјевима нанијела великог квара, а нашем народу велике штете, а нарочито у погледу винограда, јер грође није могло да сазрије како треба, а и знатно је оштећено.

Петнаести Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, који је одржан 19. септембра 1912. године у Новој Градиници, изрекао је једнодушно ово:

„Србине, не иди у Америку, јер је Америка најстрашнија гробница наша. Не раскопавај, Србине, ни за живу главу своје огњиште; не изневјеравај свој завичај; не испуштај своју земљу из шака, већ мудро живи, ради и штеди, па ћеш видјети, да је и код нас добро свуда разумном Србину!“

ОГЛАСИ

И.п. бр. 5. 49—50

КЊИГЕ (уџбеници)

за средње и основне школе, прописане од Кр. Министарства Просвјете, могу се добити у

Књижари Мартиновића и Иванишевића Р. 21, бр. 52, 3, 3 — ЦЕТИЊЕ.

КРАЉ. ЧЕСКА ПОЉОПРИВР. АКАДЕМИЈА У ТАБОРУ (Пољопривредни Завод у уредбим Вел. Шоле)

Студије трају 4 семестра, факултативно 6 семестра. Почетак године у октобру. За редовне слушаоце примају се свршени матуранти и матуранткиње гимназије, реалке и средње пољопривредне школе. Пријава до 30 септембра, а упис личном пријавом од 5—7 октобра.

Редовни слушаоци полажу обавезно семестралне испите, а дипломски испит факултативно. За ванредне слушаоце примају се абсолвенти с најмање 6 разреда ма које средње школе.

Проспекте се на захтјев шаљу. РЕКТОРАТ КРАЉ. ЧЕСКЕ ПОЉОПР. АКАДЕМИЈЕ у Табору (Taboř Ceska)

И.п. бр. 47. 3, 3